

Waterplan Maas en Mergelland 2018-2022



**(Afval)waterbeheer
Maas en Mergelland**

Definitief

Verantwoording

Titel Waterplan Maas en Mergelland 2018-2022
Subtitel
Projectnummer 353184
Referentienummer SWNL0209857
Revisie D1
Datum 12-7-2017

Auteur(s) Karst Jan van Esch, Elwin Leusink,
Wouter van Riel

E-mailadres KarstJan.vanEsch@sweco.nl

Gecontroleerd door Elwin Leusink

Paraaf gecontroleerd



Goedgekeurd door Stephan Jansen

Paraaf goedgekeurd



Inhoudsopgave

1	Waterplan voor Maas en Mergelland	4
1.1	De opvolger van het (afval)waterbeleidsplan	4
1.2	Opbouw	6
2	Visie	7
3	Even terugkijken	9
4	Ambities/Speerpunten	11
4.1	Algemeen.....	11
4.2	Klimaatadaptatie	12
4.3	Duurzaamheid	13
4.4	Goede leefomgeving	14
4.5	Samenwerken.....	16
5	Actieprogramma	18
5.1	Formaliseren van het samenwerken	18
5.2	Meten-data-rekenen	20
5.3	Klimaatadaptatie	21
5.4	Goede leefomgeving/beheer	22
5.5	Relatie met inwoners en bedrijven	22
6	Nieuwe ontwikkelingen	24
6.1	Omgevingswet	24
6.2	Invulling geven aan de Omgevingswet.....	24

1 Waterplan voor Maas en Mergelland

1.1 De opvolger van het (afval)waterbeleidsplan

Dit Waterplan is een vervolg op het (afval)waterbeleidsplan 'Heuvellands (afval)water gestroomlijnd' van 2013. We zijn inmiddels bijna vijf jaar verder. Acties zijn uitgevoerd, ambities zijn gegroeid. Daarom is het tijd om een nieuw Waterplan vast te stellen voor de periode 2018-2022.

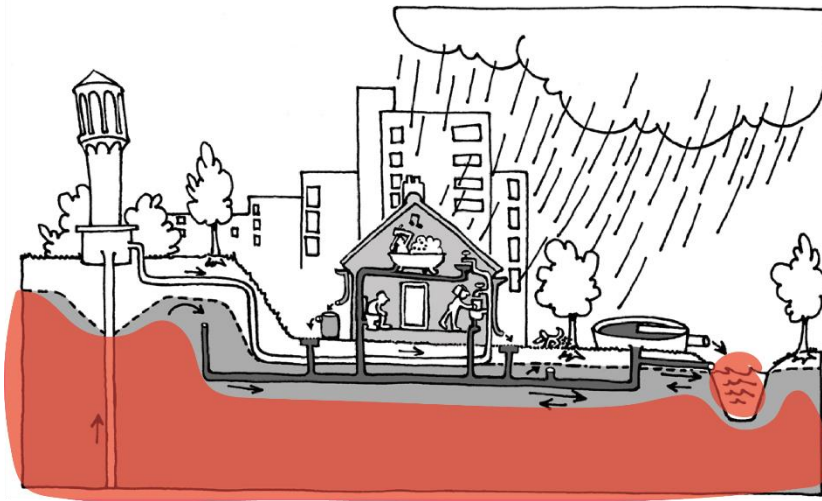
Wij, als

- Gemeente Eijsden-Margraten (25.000 inwoners)
- Gemeente Gulpen-Wittem (15.000 inwoners)
- Gemeente Maastricht (121.000 inwoners)
- Gemeente Meerssen (19.500 inwoners)
- Gemeente Vaals (9.800 inwoners)
- Gemeente Valkenburg aan de Geul (17.000 inwoners)
- Waterschap Limburg
- Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)
- NV Waterleiding Maatschappij Limburg (WML)

hebben daarom gezamenlijk en in samenwerking dit Waterplan Maas en Mergelland opgesteld.

Wij willen tegen redelijke kosten een goede waterketen bieden aan de inwoners van het Maas en Mergelland. Dit doel werken we uit in dit Waterplan Maas en Mergelland en de zes Gemeentelijke Rioleringsplannen.

Het plan gaat over de (afval)waterketen, het geheel van voorzieningen voor inzameling, transport en zuivering van afvalwater. Ook de raakvlakken met drinkwater en oppervlaktewater zijn meegenomen, daarmee wordt het een Waterplan. Drinkwater, omdat hoe we omgaan met ons afvalwater invloed heeft op de drinkwaterbronnen die we moeten beschermen. Oppervlaktewater, omdat dat via overstorten, regenwateruitlaten en de lozing van gezuiverd afvalwater vanuit de afvalwaterketen wordt beïnvloed.



Belangrijke uitdagingen voor de toekomst zijn:

- **Klimaatverandering:** het gaat vaker regenen, harder regenen, het wordt warmer en het wordt langer droog. Dit heeft invloed op de gehele leefomgeving. Om grote problemen te voorkomen moet de inrichting van de openbare en particuliere ruimte veranderen. Het klimaatprobleem is een gezamenlijk probleem dat gezamenlijk moet worden aangepakt.
- **Duurzaamheid:** technologische ontwikkelingen en een betere afstemming maken het mogelijk om de waterketen duurzamer te maken. Door minder energie te gebruiken, meer energie uit afvalwater op te wekken, grondstoffen uit afvalwater te winnen en afvalwater (beter) te hergebruiken wordt de leefomgeving verduurzaamd.
- **Meten-data-rekenen:** er komen steeds meer mogelijkheden om het werkelijk functioneren van de waterketen te monitoren en het beheer daarop af te stemmen. Maar hoe houden we grip op die berg data en zorgen er voor dat we de juiste data gebruiken?
- **Participatiesamenleving:** de samenleving bestaat uit wisselende verbanden van ambtenaren, bedrijven en bewoners. Experts en niet-experts werken steeds vaker samen aan het oplossen van problemen. Voor alle betrokkenen moet duidelijk worden gemaakt wie zich op welk moment kan inzetten.

Als (afval)waterbeheer Maas en Mergelland werken we al een kleine 10 jaar samen. Een samenwerking die begon met samen praten en steeds meer richting verregaand samenwerken beweegt. Door daadwerkelijk samen te werken verlagen we onze kwetsbaarheid binnen de eigen organisatie, verhogen we de kwaliteit door gebruik te maken van elkaars kennis en kunde en verlagen we zo ook de kosten voor het beheer van onze waterketen.

Dit Waterplan 2018-2022 geeft de richting voor de komende jaren die we als samenwerking (afval)waterbeheer Maas en Mergelland met elkaar inslaan. Dit doen we om onze ambities

te bereiken en door samenwerking elkaar te versterken, kosten te besparen en de kwaliteit op een hoog niveau te houden.

1.2 Opbouw

Hoofdstuk 2 geeft onze visie op de waterketen en samenwerking binnen de waterketen. In hoofdstuk 3 kijken we even terug op de afgelopen periode. Hoofdstuk 4 geeft aan wat wij belangrijk vinden. Hoofdstuk 5 vertelt onze plannen voor de komende jaren. Hoofdstuk 6 gaat in op de invloed van de Omgevingswet op onze plannen.

2 Visie

De primaire doelen van de waterketenzorg (drinkwater, riolering en zuivering) zijn:

- het leveren van gezond en voldoende drinkwater;
- het beschermen van de volksgezondheid;
- het bijdragen aan schoon water (van 'helder' naar 'schoon' water);
- het zorgen voor droge voeten;
- het bijdragen aan een goed en duurzaam leefmilieu.

Kort gezegd willen we in ons gebied water uit de kraan dat we met een gerust hart kunnen drinken. Dit water willen we kunnen gebruiken voor huishoudelijke of bedrijfstoepassingen. Buiten willen we water dat er aantrekkelijk uitziet, waar we in kunnen zwemmen, vissen of gewoon langs kunnen lopen en van kunnen genieten. Water dat ook zorgt voor een groene omgeving. Water waar we geen last van hebben.

De kijk op de waterketen verandert. Waar voorheen de aandacht nog vooral uitging naar een betere afvalwaterketen op zichzelf, kijken we nu nog verder. Van losse onderdelen wordt het steeds meer gezien als een integraal geheel. En niet alleen de waterketen is onderling verbonden, ook is er een sterke verbintenis met het watersysteem en de gehele leefomgeving. Het watersysteem speelt een belangrijke rol bij het creëren van een goede leefomgeving. Het gaat dan over beleving en zichtbaarheid, over de kwaliteit van het water, maar ook om voldoende afvoercapaciteit in de beken en waterberging. Door verbindingen te leggen wordt een beter geheel gecreëerd. Dit hebben we verwoord in de visie.

VISIE Waterketen lange termijn, de stip op de horizon

We willen voldoende en gezond drinkwater, dat voor iedereen bruikbaar is en duurzaam wordt verbruikt. Hiervoor is het belangrijk dat het grond- en oppervlaktewater schoon is, want dit is de bron van ons drinkwater. En er moet voldoende water zijn, zodat we altijd drinkwater kunnen leveren.

Na gebruik van het drinkwater ontstaat afvalwater. Dit afvalwater houden we gescheiden van ander afvalwater, zoals afvloeiend hemelwater en overtollig grondwater. Alle bruikbare componenten (mineralen, energie, schoon water) in het afvalwater gebruiken we. Wat we niet kunnen hergebruiken, brengen we (lokaal) in het milieu terug, na eventueel lokaal behandeld te zijn. Reststromen die dan nog overblijven, zuiveren we waarna ze in het milieu worden gebracht. De zuiveringsinstallatie werkt hierbij volgens de best beschikbare technieken, waarbij zo min mogelijk reststoffen overblijven en op energiegebied zelfvoorzienend is.

Gemeente, waterschap en perceeleigenaar hebben in de waterketen een gedeelde verantwoordelijkheid. Niet al het hemelwater wordt via buizen afgevoerd. We vinden het belangrijk dat schoon hemelwater zoveel mogelijk infiltreert. Als dat niet kan, wordt het bovengronds aangeboden en zoveel mogelijk via het oppervlak afgevoerd naar plaatsen waar het geen schade berokkend. Er komen dan soms grote hoeveelheden water op straat, dat hoort erbij. De ruimtelijke ordening en de hemelwaterzorg raken steeds meer 'verweven'. De eigenheid van het heuvellandschap speelt hierin een belangrijke rol omdat water nu eenmaal naar het laagste punt stroomt. Door optimaal gebruik te maken van de openbare én particuliere ruimte zijn we goed toegerust om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. De particuliere ruimte is nodig om te infiltreren waar dat kan. Onderdelen van de openbare ruimte krijgen dubbele functies, bijvoorbeeld door ook water te bergen in een groenstrook.

Water in de grond is een natuurlijk verschijnsel dat we zoveel mogelijk op een natuurlijke manier willen laten functioneren. Nieuwe hinder wordt voorkomen en op langere termijn is bestaande hinder weggenomen.

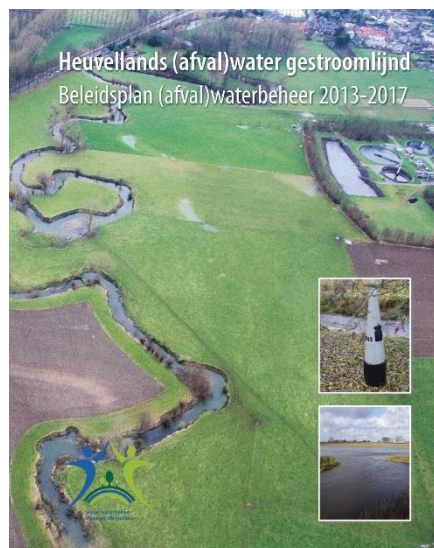
Onze beken, sloten, vijvers en andere oppervlaktewateren verbinden het Maas en Mergelland. Het schone en gezonde water zorgt ervoor dat onze inwoners en de natuur met plezier kunnen leven aan het water. Hiernaast worden grote hoeveelheden water afgevoerd door onder andere de beken en rivieren. Door slim te sturen en bergingsgebieden goed te gebruiken, kan dit ook ten tijde van zware en langdurige neerslag zonder schade.

Wij voeren de zorg voor de waterketen zó uit dat de volksgezondheid wordt beschermd, een goede leefomgeving wordt bevorderd en schade aan het milieu wordt voorkomen. Hiervoor bestaat al een omvangrijk stelsel aan voorzieningen, dat we goed beheren. Waar nodig leggen we nieuwe voorzieningen aan. We houden de kosten van dit alles zo laag mogelijk en werken waar mogelijk en zinvol samen, met elkaar, maar mogelijk ook met andere partijen. Daardoor is onze kwetsbaarheid laag en de kwaliteit hoog.

3 Even terugkijken

De afgelopen jaren hebben we gewerkt volgens het beleidsplan 'Heuvellands (afval)water gestroomlijnd, beleidsplan (afval)waterbeheer 2013-2017.

De samenwerking heeft verder gestalte gekregen door de Lichte Gemeenschappelijke Regeling (LGR). We zijn aan de gang gegaan met de 30 acties die in het actieprogramma zijn opgenomen. Daarbij bleek dat de grote hoeveelheid acties eerder belemmerend werkte dan stimulerend. We hebben eerst structuur aangebracht door goed te kijken naar de volgorde, onderlinge verbanden tussen acties en de prioritering. Daarbij zijn we uitgegaan van de kracht van onze regio: we kennen elkaar goed, weten wat we aan elkaar hebben en waar elkaars sterke en zwakke punten liggen. Dat hebben we gebruikt bij het opstarten en onderling verdelen van de acties met als resultaat dat we elkaar kennen en begrijpen en we werken aan de vertrouwensbasis van onze samenwerking. Dit vertrouwen is noodzakelijk om de resultaten van elkaars werk te accepteren en daarmee de kwaliteit te verhogen en onze kwetsbaarheid te verminderen.



We hebben in 2015 geconstateerd dat de in het Bestuursakkoord Water 2011 afgesproken besparingen ('minder meer') in onze regio ruimschoots zijn behaald. Door de visitatiecommissie onder leiding van Karla Peijs zijn we dan ook als koploper gekwalificeerd.

Enkele belangrijke projecten die we samen hebben opgepakt willen we hier noemen:

- We hebben een datastresstest gedaan en data op orde gebracht zodat we de basisrioleringsplannen (BRP) konden laten opstellen.
- Voor zowel Heugem-Limmel als zuiveringskring Wijlre zijn deze BRP'n geactualiseerd, is de invloed van klimaatverandering onderzocht en zijn KRW-maatregelen uitgewerkt. Daarbij is gebruikt gemaakt van de nieuwste digitale 3D technieken. Hiermee is het een innovatief BRP geworden.
- We hebben waterstructuurkaarten opgesteld.
- We zijn gaan registreren hoeveel we hebben afgekoppeld.
- We hebben contact gehouden met onze (afval)watercollega's over de grens.
- We hebben gezamenlijk onderzocht hoe we onkruid duurzaam kunnen bestrijden. Met zo min mogelijk schadelijke stoffen die in het water terechtkomen.

Er zijn ook leerpunten uit de afgelopen periode:

- De actielijst met 30 acties is te ambitieus gebleken. Het is beter om (veel) minder projecten te benoemen en die goed uit te voeren, dan een lange lijst waarvan we een deel niet kunnen oppakken.
- Het is belangrijk dat we na het uitvoeren van onderzoek ook de capaciteit hebben om door te pakken, afspraken vast te leggen en de resultaten te implementeren. Dat is een belangrijk aandachtspunt voor de huidige BRP'n.
- We moeten ons niet laten afleiden door Limburgbrede samenwerkingsinitiatieven en uitgaan van de kracht van onze regio. We hebben een krachtige samenwerking opgezet waarin we elkaar kennen en begrijpen. Vertrouwen groeit. Deze samenwerking moeten we deze periode verder uitbouwen om verdergaand kosten te besparen, kwaliteit te verbeteren en onze kwetsbaarheid te verminderen.

4 Ambities/Speerpunten

4.1 Algemeen

Riolering en rioolwaterzuiveringsinrichtingen (RWZI) zijn aangelegd om:

- *de volksgezondheid te beschermen*: de aanleg en het beheer van riolering zorgt ervoor dat verontreinigd afvalwater uit de directe leefomgeving wordt verwijderd; de zuivering ervan zorgt ervoor dat het oppervlaktewater (als bron voor onder andere drinkwater) niet onnodig wordt vervuild.
- *de kwaliteit van de leefomgeving op peil te houden*: de riolering zorgt voor de ontwatering van de bebouwde omgeving door naast het afvalwater van huishoudens en bedrijven ook het overtollige regenwater van daken, pleinen, wegen e.d. in te zamelen en af te voeren;
- *de bodem, het grond- en oppervlaktewater te beschermen*: door de aanleg van riolering of individuele afvalwaterbehandelingsystemen en de zuivering van afvalwater in RWZI's wordt de directe ongezuiverde lozing van afvalwater op bodem- of oppervlaktewater voorkomen.

De oppervlaktewateren bestonden altijd al, wel zijn ze door de jaren vaak aangepast om beter aan te sluiten bij wensen, beelden en ideeën. Het beheer van de oppervlaktewateren dient twee hoofddoelen: zorgen voor een goede waterkwaliteit en zorgen voor voldoende waterkwantiteit. De waterkwaliteit is belangrijk voor het milieu en de leefomgeving. Zo moeten dieren in en rondom het water kunnen leven en worden mooie beken gewaardeerd door omwonenden. De waterkwantiteit is belangrijk voor het enerzijds afvoeren van water en zo te voorkomen dat er overlast ontstaat en anderzijds er bij droogte te weinig afvoer is.

In onze ambities leggen we vast hoe we de zorg voor de waterketen de komende jaren invullen. Deze ambities zijn richtinggevend voor het actieprogramma en de maatregelen die we in de lokale GRP'n uitwerken. De ambities zijn door de stuurgroep (Afval)waterbeheer Maas en Mergelland vastgesteld. De algemene doelstelling is een goedwerkende robuuste waterketen die leidt tot helder én schoon water, droge voeten en een goed en duurzaam leefmilieu.

We onderscheiden bij de ambities de volgende thema's:

- klimaatadaptatie; hoe gaan we om met het veranderende klimaat;
- duurzaamheid: hoe zorgen we ervoor dat we goed zijn voor het milieu;
- goede leefomgeving: hoe integreren we water in de leefomgeving;
- samenwerking: hoe werken we (nog beter) samen als waterketen.

Meten-data-rekenen is hierbij een basisvoorwaarde. Zorgen dat de basisinformatie over onze riolering in orde is, dat theoretisch en praktisch functioneren op elkaar is afgestemd en dat we met onze data kunnen anticiperen op de toekomst.

4.2 Klimaatadaptatie

In de bebouwde kom hebben we de meeste percelen aangesloten op riolering en wordt zo het hemelwater afgevoerd. Buiten de bebouwde kom moeten eigenaren hun hemelwater zelf verwerken.

Het waterschap beheert de oppervlaktewateren in ons gebied. Vanuit onder andere deze rol wordt met het primaire watersysteem hemelwater ingezameld in het landelijk gebied.

Regenwaterbuffers zorgen daarbij voor een vertraagde afvoer.

De laatste jaren is gebleken dat regenbuien steeds zwaarder worden. Dit roept de vraag op hoe we hiermee omgaan. Vergroten we regenwaterbuffers en leggen we een rioolstelsel aan dat deze zware buien ook kan verwerken, of trekken we een grens om aan te geven dat we geen rekening kunnen houden met de meest extreme buien?

Door het heuvelachtige karakter van ons gebied geeft afstromend hemelwater vanuit het landelijke gebied snel overlast. Het gaat dan niet alleen om de hoeveelheid water, maar ook om erosie en dus afspoeling van grond. We gaan hier gezamenlijk een aanpak voor ontwikkelen.

Maatregelen om veranderingen in het klimaat op te vangen, zullen we niet alleen meer kunnen nemen in de rioolstelsels zelf. Steeds meer zullen we maatregelen bovengronds moeten zoeken om overtollig water daarheen te leiden waar het zo min mogelijk overlast en schade oplevert. We pleiten daarom voor een waterparagraaf bij alle ingrepen in de openbare ruimte, of het nu gaat om het aanleggen van een weg of parkeerplaats of het aanleggen van een speeltuin of openbaar groen. Er moet integraal aandacht zijn voor klimaatadaptieve maatregelen.

We hebben de volgende ambities vastgelegd:

- We geven burgers en bedrijven de eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot de verwerking van hemelwater afkomstig van eigen perceel. Ze worden enkel ontzorgd als dat nodig en doelmatig is. Daarbij betrekken we natuurlijk de lokale omstandigheden. We gaan eerst in gesprek, maar mocht dat niet werken dan dwingen we het af.
- We bereiken onze inwoners en bedrijven via meerdere sporen. Het eerste spoor is uitleg en communicatie: we vertellen waarom het belangrijk is dat zij zelf hemelwater verwerken. Het tweede spoor is ondersteuning: we maken het makkelijk om zelf hemelwater te verwerken op eigen terrein. Het derde spoor is dwang: met een verordening dwingen we af dat hemelwater op eigen terrein wordt verwerkt.
- Ondergrondse rioolbuizen leggen we aan op het afvoeren van 'standaard'-hoeveelheden water. Grote hoeveelheden regenwater verwerken we bij voorkeur bovengronds. Per

locatie bepalen we wat nodig is, onder het motto 'bovengronds waar het kan, ondergronds waar het moet'.

- Het meer bovengronds afvoeren en verwerken van hemelwater vraagt om een andere inrichting van de openbare ruimte. Dit wordt bereikt met onder andere gebruik van groen, wegen en andere openbare ruimte voor het bergen en afvoeren van hemelwater en een goede samenwerking met onder meer woningbouwcoöperaties en bedrijven.
- We maken de openbare ruimte 'watergereed'. Dit betekent dat grote hoeveelheden water niet tot een totale ontwrichting en grote schade leiden. Dat kost overigens tijd, omdat vaak werk met werk gemaakt moet worden moet eerder gedacht worden aan decennia dan aan jaren.
- Overheden kunnen niet garanderen dat er geen wateroverlast is, wel dat ze hun best doen om wateroverlast te voorkomen of te verminderen. Hier zitten grenzen aan. Zo zien we inwoners die onder maaiveld bouwen als een groep die zelf kiest voor een grotere kans op wateroverlast, daarom verwachten we dat zij extra maatregelen nemen om dit risico te verkleinen.
- Door de hellingen hebben we soms last van afstromend hemelwater vanuit het landelijk gebied. De waterketen en het watersysteem is onze gedeelde verantwoordelijkheid, samen zorgen we daarvoor. Toch blijkt het lastig om tot een oplossing te komen voor deze overlastlocaties. We spreken daarom als principe af dat stedelijk water wordt 'geregeld' door de gemeenten, landelijk water door het waterschap.

4.3 Duurzaamheid

Duurzaamheid is belangrijk omdat we de volgende generaties niet willen opzadelen met de negatieve gevolgen van keuzes die we nu maken. Dit betekent o.a. dat nieuwe sanitatie en decentrale zuivering zullen worden overwogen als die duidelijk aanwijsbare voordelen bieden, de termijnen om tot resultaat te komen voor de basisinspanning en KRW (2015-2021-2027) zo goed als mogelijk worden gevolgd. Ook proberen we 'vuil' en 'schoon' afvalwater zoveel mogelijk te scheiden.

Duurzaamheid betekent voor ons ook dat we lang gebruik maken van de riolering die we hebben. Hoe slimmer we hiermee omgaan, des te minder werkzaamheden er nodig zijn. Het grootste deel van de kosten en onze tijdsinzet zit in het onderhouden,



Figuur 4-a Complexe installaties vragen meer onderhoud

repareren en vervangen van ons rioolstelsel. Door kritisch te kijken naar wat nodig is, bepalen we wat we wanneer uitvoeren. Het grote doel hierbij is om tegen zo laag mogelijke kosten een zo goed mogelijk rioolstelsel te hebben. De laatste jaren wordt gekeken naar andere manieren om te bepalen wat nodig is. Bijvoorbeeld door naar risico's te kijken, de wens van de omgeving uit te voeren of zo integraal mogelijk te werken. Het vraagt grote aanpassingen om op zo'n andere manier te werken.

We hebben daarom de volgende ambities:

- We zien afvalwater als potentiële bron van nuttige grondstoffen, energie en water. Negatieve effecten vanuit de (afval)waterketen op het watersysteem voorkomen we zoveel mogelijk. De KRW is hiervoor leidraad, waarbij de doelmatigheid, effectiviteit en de kosten van maatregelen in samenhang worden afgewogen.
- We stemmen in met het streven naar ontvlechting van hemelwater, grondwater en stedelijk afvalwater (indien dit op een doelmatige kosteneffectieve manier mogelijk is).
- We zijn ook gesprekspartner voor andere vakgebieden binnen alle organisaties (openbare ruimte, wegen, groen, stedelijke ontwikkeling). Interne afstemming is cruciaal om werkzaamheden goed op elkaar aan te laten sluiten.
- Rioolvervanging is een onderwerp waarbij veel gemeentelijke werkzaamheden samenkomen, zoals inrichting en beheer openbare ruimte en de transitie van groen naar blauw. Afwegingen over vervangen of relinen, toe te passen diameters en afkoppelen worden daardoor sterk bepaald door de gemeente.

4.4 Goede leefomgeving

Bij het zorgen voor een goede leefomgeving gaat het, naast de hierboven genoemde ambities, ook om aandacht voor grondwater. Overlast door grondwater is vaak lokaal en treedt meestal op bij niet waterdichte kelders en kruipruimten. Pandeigenaren zijn vanuit het Bouwbesluit verplicht om te zorgen voor de waterdichtheid van gebruikruimten. In de praktijk blijkt dit echter niet altijd het geval. Het oplossen van grondwaterproblemen is dus in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de percee-eigenaar. Dit betekent niet dat wij als waterketenbeheerders niets hoeven te doen. Door actief informatie te verzamelen en te verspreiden kunnen wij burgers en bedrijven helpen. We moeten vanuit onze grondwaterzorgplicht onderzoek (blijven) doen naar grondwaterstanden, bijvoorbeeld door de inzet van een beperkt aantal goedgeplaatste peilbuizen.

Dit betekent o.a. dat inzicht wordt verkregen in grondwaterstanden om normen te kunnen opstellen waar de grondwatersituatie aan hoort te voldoen en nieuwe hinder wordt voorkomen door bij de (her)inrichting van het gebied en het (opnieuw) bouwrijp maken de natuurlijke afwatering via de bodem en het oppervlaktewater zodanig in te richten dat geen aanvullende voorzieningen voor grondwater nodig zijn en zodanig dat er geen problemen gaan ontstaan.

Ook het oppervlaktewater (vijvers, sloten, beken) speelt een belangrijke rol bij het zorgen voor een goede leefomgeving. Oppervlaktewaterbeheer is een belangrijke taak van het waterschap, maar ook de gemeente en Rijkswaterstaat beheren oppervlaktewateren. Waterkwaliteit blijft een onderwerp dat aandacht vraagt. Met de KRW is de verplichting gesteld om oppervlaktewateren in de oorspronkelijke staat te herstellen, voor zover haalbaar, betaalbaar, maakbaar en doelmatig.

Waterkwantiteit is een ander vraagstuk. De laatste jaren is er veel aandacht uitgegaan naar overstromingsrisico's. In de beeklopen zitten soms knelpunten (zoals bruggen en duikers), waardoor water niet goed wegstroomt en grote problemen optreden. Grensoverschrijdend water heeft hiermee te maken. Als de buurlanden ervoor kiezen om water zo snel mogelijk af te voeren, dan geeft dat overlast in onze regio. De flitsgolf in Slenaken is hier een voorbeeld van, maar ook in Lemiers is er wateroverlast geweest. Er zijn de laatste jaren al veel overleggen geweest om dit beter af te stemmen.

Met grondwaterbeschermingsgebieden en drinkwaterwinningen geeft de provincie regels om drinkwaterbronnen te beschermen. Er zijn echter meer bedreigingen voor de drinkwaterkwaliteit. Zo zien we bestrijdingsmiddelen uit de landbouw terug in het grondwater en komen op sommige locaties biologische verontreinigingen in het grondwater voor die we kunnen herleiden tot riooloverstortingen. Ook zien we bedreigingen in nieuwbouw binnen beschermde gebieden, want dat geeft risico's voor de grondwaterkwaliteit. En leidingen die door zo'n gebied lopen kunnen flinke problemen geven als ze gaan lekken.

We hebben de volgende ambities:

- Het bewustmaken van burgers en bedrijven van de eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot de verwerking van grondwater op het eigen perceel. We bieden pas een afvoermogelijkheid (in openbaar terrein) aan als dat nodig en doelmatig is. Daarbij geldt eerst overtuigen door burgers te informeren over de eigen verantwoordelijkheid.
- Door de hellingen is het lastig om normen vast te stellen en een 'acceptabele' grondwaterstand te benoemen, want de afstand van maaiveld tot grondwater is hierdoor sterk afhankelijk van de locatie. We kijken daarom vooral naar veranderingen in de grondwaterstanden met behulp van een grondwatermeetnet.
- Grondwaterproblemen zijn vaak complexe vraagstukken. We vinden het daarom belangrijk dat we onze inwoners hierbij ondersteunen. Los van de vraag of wij zelf enige verantwoordelijkheid hebben, proberen wij in ieder geval zoveel mogelijk kennis en ervaring over te dragen aan degene die overlast ervaart.
- Een goede waterkwaliteit heeft onze continue aandacht. De KRW-maatregelen geven aan wat er nu nodig is, maar als in de toekomst blijkt dat er aanvullende maatregelen nodig zijn dan voeren we dit indien mogelijk (haalbaar, maakbaar en betaalbaar) uit.
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen heeft grote invloed op de waterkwaliteit. Onze ambitie is dat we de gevolgen hiervan tot een aanvaardbaar niveau brengen, natuurlijk

voor zover we daar invloed op kunnen uitoefenen. Op dit moment kunnen we nog niet zeggen wat een aanvaardbaar niveau is. Samen met betrokken organisaties zoeken we dit uit.

- Om wateroverlast vanuit oppervlaktewateren te voorkomen, zetten we in op het creëren van voldoende waterberging en het niet bebouwen van risicolocaties. Het waterschap neemt de leiding in het creëren van waterberging in het landelijk gebied, de gemeenten nemen wateroverlast en het maken van voldoende ruimte voor water mee in hun ruimtelijke ordening en vergunningenbeleid.
- Grensoverschrijdend water is en blijft een aandachtspunt. De lopende acties en contacten zorgen voor veel extra inzicht en verbetering. We verwachten dat dit voorlopig voldoende actie is en blijven hierbij betrokken.
- Wij beschermen de drinkwaterbronnen gezamenlijk. De huidige regelgeving is een goed startpunt, maar we gaan verder. Door samen met WML te bepalen wat voor hen nodig is kunnen we beter inzetten op wat belangrijk is. Zij worden daarom in een vroeg stadium betrokken bij ontwikkelingen in grondwater- en drinkwaterbeschermingszones. In omgevingsplannen leggen we alvast de belangrijkste eisen voor het beschermen van drinkwater vast.

4.5 Samenwerken

We hebben een goed lopende samenwerking opgezet. Het gaat echter in meerdere stappen van leren kennen, naar herkennen, naar vertrouwen tot uiteindelijk echt samenwerken. De onderzoeken van de afgelopen jaren waren nog vooral gericht op elkaar leren kennen en herkennen. Door regelmatig te overleggen en informatie te delen, kent iedereen elkaar en weet waar de ander goed in is. Er is een goede basis. Een logische vervolgstap in verdergaande samenwerking is gebruik te gaan maken van elkaars specialismen, daar ook meer gebruik van te maken en werk voor elkaar uit te voeren. Dit vraagt om vertrouwen in de andere persoon. Daar komen ook allerlei praktische zaken bij kijken, zoals toegang tot systemen en informatie.

De samenwerking binnen Maas en Mergelland is gaandeweg ontstaan en van onderop gegroeid. Vanuit enkele overleggen zonder formele structuur is een stevige groep ontstaan. De volgende stap is om één of meer dagdelen in de week op één locatie te gaan werken. Ieder met zijn eigen (lokale) werkpakket. Dat maakt betere uitwisseling van kennis en ervaring, sparren over problemen en gebruik maken van elkaars specialismen mogelijk. We volgen de Limburgse initiatieven om binnen andere verbanden te gaan samenwerken (Gegevenshuis, Waterhuis). Waar zinvol en mogelijk maken we daar gebruik van: multischalige samenwerking.

We hebben de volgende ambities:

- Samenwerking is maatwerk en heeft kwetsbaarheidsvermindering, kwaliteitsverhoging en kostenbesparing tot doel.

- Samenhang tussen (afval)waterketen en watersysteem is het vertrekpunt voor samenwerking, gemeenten, waterschap/WBL en WML zijn hierin gelijkwaardige partners.
- We zijn inmiddels een volwaardig samenwerkingsverband. We kennen elkaar en weten elkaar te vinden als dat nodig is. Dit is voor ons daarom ook het primaire samenwerkingsverband in de waterketen.
- We zien het beheren van de riolering als een taak voor Maas en Mergelland. Door dit op een hoger schaalniveau dan de lokale gemeente te brengen, kunnen we de kwaliteit verbeteren en de kwetsbaarheid verlagen, op termijn kan dit tot een kostenbesparing leiden.
- Gezien de samenhang in de waterketen, de doelen van de samenwerking en de huidige staat van samenwerken, gaan we een stap verder in het gezamenlijk beheren van de waterketen. Door werkzaamheden voor elkaar uit te voeren kunnen we specialiseren, waardoor de kwaliteit omhoog gaat en de kwetsbaarheid wordt verlaagd.
- Deze vorm van samenwerken laten we geleidelijk groeien, door de komende tijd regelmatig op dezelfde locatie te werken. Zo wordt het mogelijk om de 'gewone' vraagstukken meteen te delen, informatie snel uit te wisselen en in directer contact met elkaar te staan.
- Hiernaast maken we tijd vrij om tijdens de reguliere overleggen de ideeën en voorstellen die we hebben te bespreken. Dit betekent dat we niet meer alleen een projectenlijst opstellen, uitvoeren en bespreken. We maken juist ruimte om in te spelen op ontwikkelingen en problemen die we tegenkomen. Dat verhoogt onze innovatiekracht.

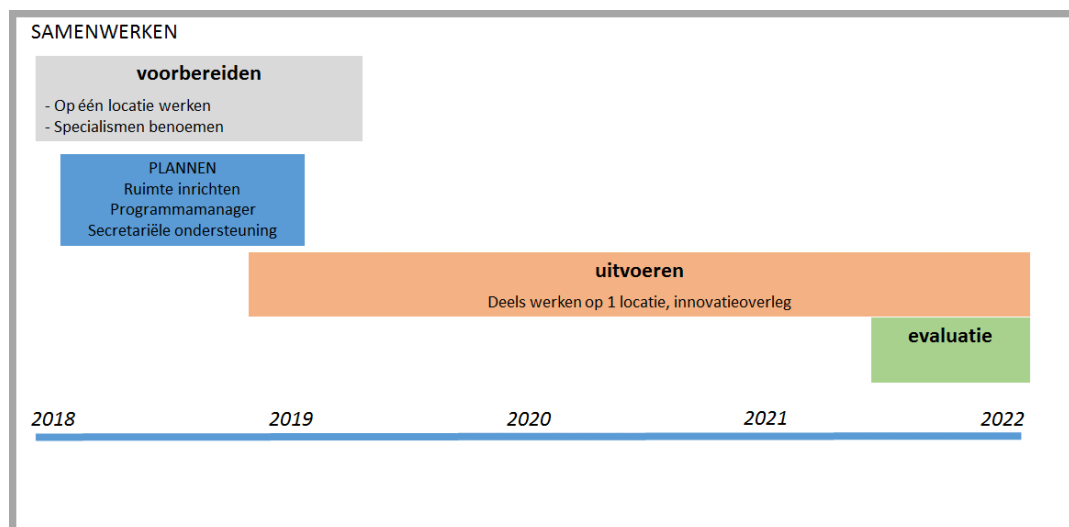
5 Actieprogramma

De komende jaren focussen wij ons op enkele thema's die voor ons hele samenwerkingsverband belangrijk zijn en waarbij we inspelen op onze ambities en speerpunten: samenwerken, meten-data-rekenen, klimaatadaptatie, goede leefomgeving en de relatie met onze inwoners en bedrijven. Het thema samenwerken is hierbij het belangrijkste en ook bepalend voor de andere acties.

We hebben 'samenwerken' en 'meten-data-rekenen' uitgewerkt. De overige acties beschrijven we op hoofdlijn en zullen in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's verder worden uitgewerkt. Uitvoeringsprogramma's die we met budgetvraag vooraf aan de stuurgroep zullen voorleggen. Dat biedt ons de mogelijkheid om acties goed voor te bereiden en ook om in te spelen op de actualiteit en bestuurlijke thema's.

In 2022 evalueren we onze samenwerking en bekijken we verdergaande stappen.

5.1 Formaliseren van het samenwerken



Om optimaal gebruik te maken van de voordelen van samenwerken, moeten we die een stap verder brengen en formaliseren. Daarvoor gaan we een deel van onze werktijd bij elkaar zitten om gebruik te kunnen maken van elkaars specialismen, lokale problemen aan elkaar te kunnen voorleggen en te kunnen sparren. Regelmatig bespreken we, los van onze projectenlijst, de nieuwe ontwikkelingen en de waarde daarvan voor ons als Maas en Mergelland.

De hoeveelheid beschikbare personele capaciteit blijft overigens een belangrijk aandachtspunt, verdergaande samenwerking is daar maar deels een oplossing voor.

Programmasturing

De afgelopen periode is de programmasturing gestalte gegeven vanuit de gemeente Maastricht. Dit gaat echter steeds meer tijd vergen, ook omdat de programmamanager onze regio vertegenwoordigt in provinciale en/of landelijk overleggen. Daarom willen we een programmamanager aanstellen, waarvoor een jaarlijks budget is opgenomen van € 40.000.

Ruimte

Om gebruik te kunnen maken van elkaars specialismen, kennis en kunde, om te kunnen sparren en daadwerkelijk samen te werken, hebben we een ruimte nodig waar we dat kunnen doen. Te beginnen met 1 dag in de week. We ramen hiervoor een budget van € 40.000. De eisen aan de locatie, de ruimte zelf als ook de inrichting moeten nader worden bepaald.

Ondersteuning

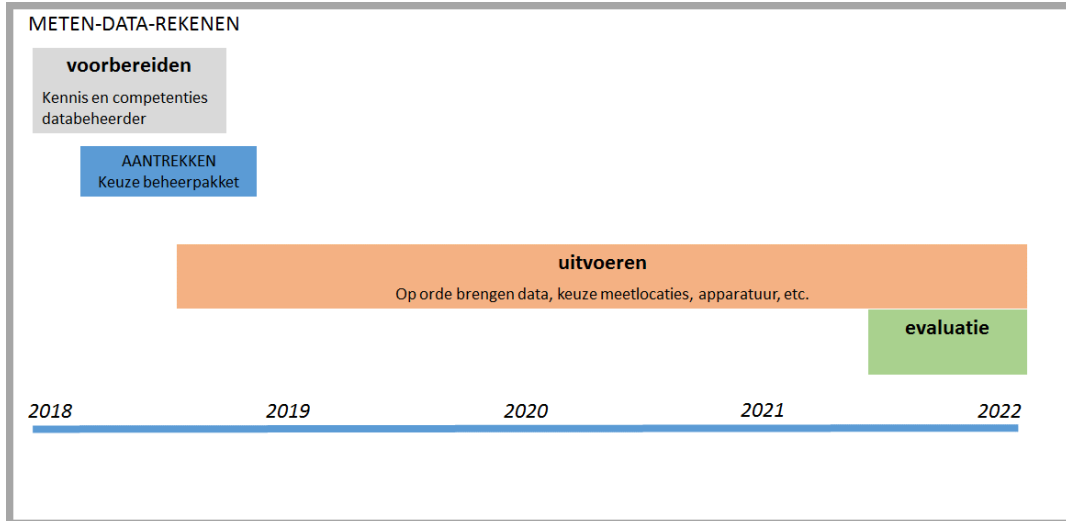
Om de projectorganisatie goed te faciliteren, is een adequate ondersteuning van groot belang. Hierbij gaat het om de voorbereiding van de agenda's, verslaglegging en de uitwerking van diverse thema's. Benodigd budget: € 20.000.

Lichte Gemeenschappelijke Regeling (LGR)

Onze samenwerking is formeel en administratief vormgegeven in de LGR, waardoor we de ruimte hebben om hierbinnen projecten op te pakken en samen te werken. Dit is naar ieders tevredenheid, daarom zullen we de LGR, die loopt tot en met 2017, verlengen. Daarbij merken we op dat Simpelveld is uitgetreden en dat waterschap Roer en Overmaas inmiddels is opgegaan in Waterschap Limburg.

De samenwerking met WML is vastgelegd in een aparte overeenkomst tussen WML en de LGR die ook eind 2017 verloopt. Ook deze overeenkomst verlengen we.

5.2 Meten-data-rekenen



In de huidige situatie voeren de separate gemeenten onderzoeken uit waarbij taken individueel bij marktpartijen worden ondergebracht. De verwachting is dat dit effectiever en efficiënter kan waarbij een kostenreductie in de uitvoering mogelijk is omdat we meer en beter inzicht krijgen in het functioneren van het rioolstelsel in het Heuvelland.

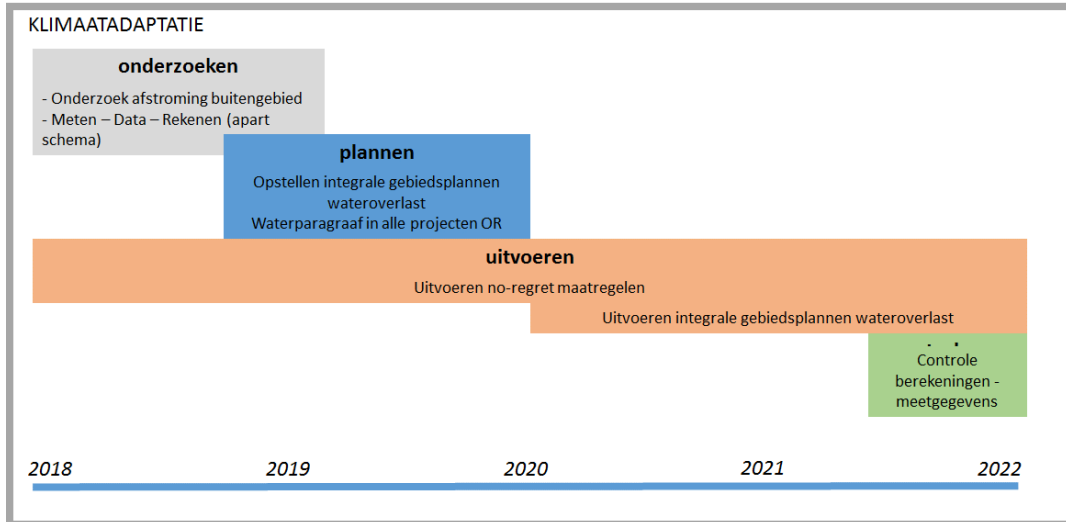
Ondergrondse riolering wordt steeds meer verweven met bovengrondse maatregelen. Door meten wordt praktische informatie gekoppeld aan theoretische modellen. Daardoor kunnen die modellen worden gevalideerd en worden benodigde maatregelen beter onderbouwd. De kans op desinvesteringen wordt daarmee aanzienlijk verkleind.

Het vastleggen van en omgaan met de juiste gegevens wordt complexer. Daarom is het belangrijk dat we voor Meten-Data-Rekenen (MDR) een medewerker aanstellen die zich specifiek gaat bezig houden met databeheer, meten, (her)berekenen van rioolstelsels en onderzoeksprogramma's voor alle partijen. De databeheerder zorgt voor eenduidigheid en actualiteit. Het is handig als we (op termijn) met hetzelfde beheerpakket gaan werken.

Voor wat betreft de arbeidsvoorwaarden, rechtspositionele aspecten etc. zal een voorstel moeten worden uitgewerkt. De geraamde kosten bedragen € 100.000 per jaar, voor 2018 is een bedrag geraamd van € 50.000 omdat we dan moeten opstarten.

5.3 Klimaatadaptatie

Actielijnen

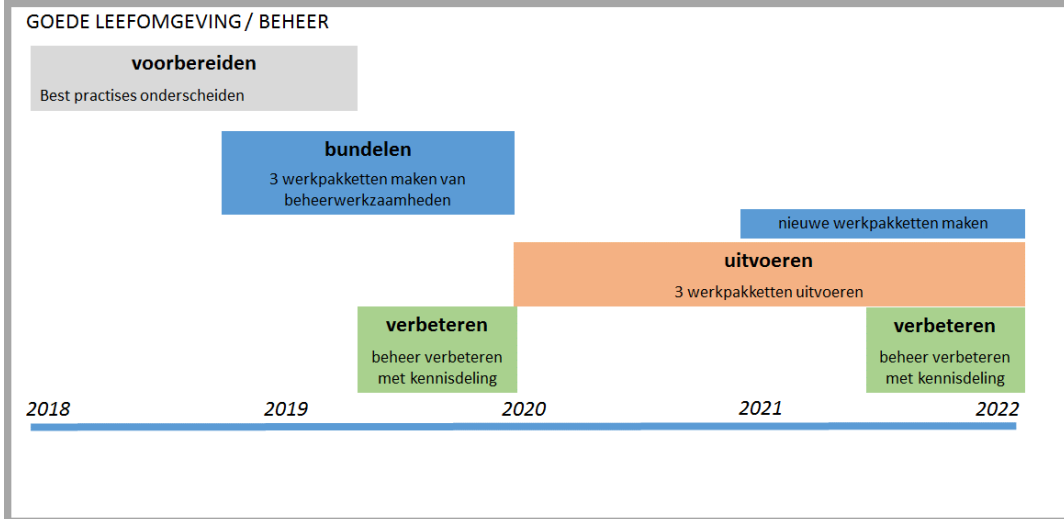


In 2017 zijn voor zuiveringskring Wijlre en Heugem-Limmel nieuwe Basisrioleringsplannen opgesteld. Daaruit voortkomende ‘no-regret-maatregelen’ voeren we uit. Er zijn ook maatregelen waarvoor we eerst de theorie beter willen afstemmen met de praktijk. Daarvoor gaan we de komende jaren meten-data-rekenen uitbouwen zodat we het functioneren van onze stelsels zoals we dat in rekenmodellen simuleren gaan koppelen aan praktijkwaarnemingen. Daartoe plaatsen we sensoren in onze stelsels en analyseren we de gegevens die daaruit naar voren komen. Ook onderzoeken we de samenhang met andere programma’s zoals Water in Balans. Zo zorgen we ervoor dat we de meest effectieve maatregelen treffen op die plaatsen waar dat ook het grootste effect oplevert. Dat is duurzaam en efficiënt.

We gaan ook in overleg met afdelingen die werken in de openbare ruimte om voor elkaar te krijgen dat in elk project in de openbare ruimte water en klimaatadaptatie wordt meegenomen. Uitgangspunt hiervoor zijn integrale gebiedsplannen klimaatadaptatie, waarin we de relaties hebben vastgelegd.

5.4 Goede leefomgeving/beheer

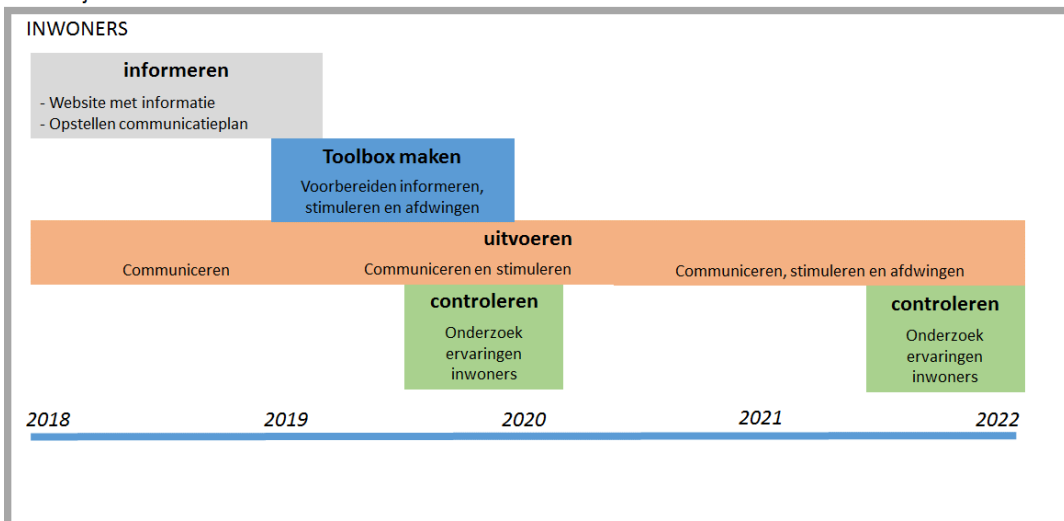
Actielijnen



Om een goede leefomgeving te krijgen en te houden is het nodig om de waterketen goed te beheren. We gaan ook op dat praktische vlak meer samenwerken en zoeken naar de beste manier van werken. Daartoe bundelen we de werkzaamheden tot bijvoorbeeld een drietal werkpakketten. Zo doen we ervaring op en verbeteren we het beheer van de riolering. Na 2 jaar evalueren we deze werkwijze en stellen we zo nodig extra werkpakketten op. Uiteindelijk verdelen we zo alle beheerwerkzaamheden over de watermedewerkers van Maas en Mergelland en creëren we voor alle beheerwerkzaamheden specialisten.

5.5 Relatie met inwoners en bedrijven

Actielijnen



Omdat we als (gemeentelijke) organisatie en inwoners / bedrijven een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor de waterketen, is het nodig om inwoners / bedrijven ook te informeren over de (wettelijke) verantwoordelijkheden en verplichtingen als het gaat om met name hemelwater en grondwater. We stellen daar een communicatieplan voor op. We denken na over mogelijkheden om het nemen van de eigen verantwoordelijkheid te stimuleren voordat we het spoor van afdwingen gaan bewandelen. We ontwikkelen een toolbox waarin onder andere voorbeelden zitten over hoe de eigen verantwoordelijkheid kan worden gepakt. Ook doen we regelmatig onderzoek naar de ervaringen van inwoners en bedrijven om de communicatie te kunnen verbeteren.

6 Nieuwe ontwikkelingen

Naast de acties uit het actieprogramma zullen we de komende jaren ook aandacht moeten hebben voor ontwikkelingen die van buiten op ons af komen.

6.1 Omgevingswet

Naar verwachting treedt in 2019/2020 de Omgevingswet in werking. Een van de gevolgen is dat het verplichte GRP zoals we dat nu kennen wordt vervangen door een facultatief Gemeentelijk Rioleringsprogramma. Daarnaast komt er een Omgevingsvisie, Omgevingsprogramma en Omgevingsplan. In de figuur hieronder zijn de relaties aangegeven. De huidige plannen geven dus input aan de nieuwe planvormen.



De door ons in dit Waterplan verwoorde visie voor de waterketen moet een belangrijke rol spelen in de gemeentelijke omgevingsvisies die worden opgesteld in het kader van de nieuwe Omgevingswet. Ze vormen de input vanuit het (afval)waterbeheer. Binnen de samenwerking pakken we dit zoveel mogelijk gezamenlijk op.

6.2 Invulling geven aan de Omgevingswet

Om er een samenhangend, eigen plan van te maken, pakt elke organisatie de Omgevingswet zelf op. Sommigen zijn nu al gestart, anderen wachten totdat volledig duidelijk is wat er nodig is. Vanuit de waterketen zullen wij de inbreng leveren die nodig is.

Als samenwerkingsverband delen we de kennis en ervaring die nodig is om dit succesvol te doen.